

Devetogodišnja osnovna škola – prilika za novu kvalitetu obaveznog glazbenog obrazovanja

Davor Brđanović
Glazbena škola Varaždin

Sažetak

Obrazovanje i cjeloživotno učenje imaju danas posebno važnu ulogu u razvoju kompetencija – znanja, vještina i sposobnosti neophodnih pojedincu za brzu prilagodbu dinamičnim gospodarskim promjenama, te za aktivno, uspješno i cjelovito uključivanje u moderno društvo.

Umjetnostima, a među njima i glazbenoj umjetnosti, trebalo bi dati veći značaj u obrazovanju, naročito u osnovnoj školi, zbog njihovog snažnog pozitivnog učinka na dječji razvoj i stjezanje kompetencija.

U članku su, na primjerima dva modela glazbenog obrazovanja, jednog obaveznog (kao dijela „obaveznog fleksibilnog kurikuluma“) – u Irskoj i jednog izbornog – u Venezueli, predstavljene dvije različite mogućnosti organiziranja takvog obrazovanja. Socijalna pravednost ovih modela ogleda se u kvaliteti i dostupnosti nastave glazbe koju nude.

Na primjeru tih modela, a u kontekstu najavljene predstojeće reforme hrvatskog sustava obaveznog obrazovanja, članak potiče raspravu o potrebi osmišljavanja kvalitetne i svima dostupne nastave glazbe u hrvatskim obavezanim školama. Korist koju učenici imaju od kvalitetne glazbene nastave nije upitna, pa je pred nositeljima obrazovne politike prilika da se u budućoj reformi obaveznog obrazovanja više rukovode tom spoznajom.

Ključne riječi: *El Sistema; glazba; irski „Music“; kvalitetna nastava glazbe; reforma obrazovanja;*

Uvod

Promjene koje su se posljednjih desetljeća dogodile u obrazovnim sustavima europskih zemalja rezultat su novih spoznaja o važnoj ulozi obrazovanja i cjeloživotnog učenja u gospodarskom razvoju i globalnoj konkurentnosti, kako svake pojedine zemlje, tako i Europske Unije u cjelini. U tom je kontekstu, potaknut Lisabonskom strategijom stvaranja konkurentnog europskog gospodarstva budućnosti temeljenog na znanju (European Council, 2000), nastao Europski referentni okvir osam ključnih kompetencija (European Commission, 2004). Ovladavanje tim kompetencijama (komunikacija na materinskom jeziku, komunikacija na stranom jeziku, matematička kompetencija i osnovne kompetencije u prirodnim znanostima i tehnologiji, digitalna kompetencija, kompetencija učenja, društvena i građanska kompetencija, smisao za inicijativu i poduzetništvo, te kulturna osviještenost i izražavanje) smatra se neophodnim za uspješno uključivanje pojedinca u europsko društvo (Official Journal of the European Union L394, 2006). Stoga se one postepeno integriraju u nacionalne kurikulume zemalja Europske unije (Previšić, 2007), a integrirane su i u hrvatski Nacionalni okvirni kurikulum (MZOŠ, 2011, str. 17).

Ideja društva znanja koja polazi od navedenih kompetencija, često se površno prikazuje kao samoostvarivo i samodostatno rješenje aktualnih gospodarskih problema iz čega zatim proizlaze određena nerealna očekivanja. Naime, društvo znanja je ono društvo koje svoje znanje unapređuje i primjenjuje (Pastuović, 2009). Takvo društvo ovisi o kvaliteti obrazovanja, no kako „kvalitetno obrazovanje ne vodi u društvo znanja bezuvjetno, nego uvjetno“ (Pastuović, 2009, str. 322), tako je i društvo znanja prediktor gospodarskog boljitka samo uvjetno. Obrazovanje razvija ljudski kapital, što je nužno, ali ne i dovoljno za konkurentan gospodarski razvoj, pa takvog razvoja neće biti bez voditeljske vizije i kreativnosti, sustavnog planiranja, poticajnih društvenih vrijedno-

sti, političkog okvira, te konkretnog, aktivnog i osmišljenog rada. Osim toga gospodarski razvoj koji se tumači iznosom prosječnog dohotka po stanovniku, stopama rasta BDP-a ili stopom „ljudskog razvoja“ neke zemlje, što je danas vrlo popularno – očigledno nije povezan s razvojem u kojem najveći mogući broj stanovnika živi dobro i ima jednake životne šanse. Baš suprotno, mnogo je primjera gdje iza takvog gospodarskog rasta stoji bogaćenje povlaštene manjine, pa zemlje koje bilježe veliki rast (The World Bank, 2014) ili su visoko na indeksu ljudskog razvoja (HDR, 2014) i tretiraju se kao razvijene, često imaju veliki postotak siromašnog stanovništva (OECD, 2014). Društvo znanja trebalo bi stoga pomoći u smanjivanju navedenih razlika i omogućiti svima – obrazovanjem i stjecanjem kompetencija – rad i zaradu za kvalitetan i dostojanstven život.

Reforma obrazovanja za društvo znanja

Ako se prihvati stav o značaju kvalitetnog obrazovanja za razvoj kompetencija koje su jedan od uvjeta snažnijeg gospodarskog razvoja i povećanja kvalitete života pojedinca, tada je pitanje na koji način takvo obrazovanje ostvariti, te kako provjeravati njegovu kvalitetu.

Državna matura koja je u Hrvatsku uvedena 2010. godine (MZOS, 2010) i predstavljena kao objektivnije vrednovanje učeničkih srednjoškolskih postignuća na nacionalnoj razini, kao poticaj učiteljima i nastavnicima za bolje poučavanje u osnovnoj i srednjoj školi, kao poticaj učenicima za bolje učenje, te kao poticaj podizanju kvalitete odgoja i obrazovanja u školi – u praksi je donijela novi poticaj testiranju. Njezina zadaća da svojom kvalitetom i vrednovanjem postane pokazatelj usvojenosti obrazovnih sadržaja i zamijeni prijemne ispite na fakultetima, uglavnom nije ostvarena (Simić, 2012).

Prema Strategiji obrazovanja znanosti i tehnologije koju je izradilo Nacionalno koordinacijsko tijelo (2014) i usvojio Hrvatski sabor – i hrvatsko se osnovno obrazovanje nalazi pred novim reformama. One se odnose prvenstveno na produljenje trajanja obaveznog obrazovanja s osam na devet godina - pet godina razredne nastave i četiri godine predmetne. No hoće li se uz najavljene strukturne promjene ostvariti i najavljene sadržajne promjene: prijelaz od kulture testiranja ka kulturi učenja, vrednovanje vještina i stavova, poticanje kritičkog načina razmišljanja, te ujednačavanje uvjeta rada u školama – teško je reći.

Reforma obrazovnog sustava temelji se na postojećem sustavu, ona polazi od kritičkog preispitivanja tog sustava, pri čemu je karakteristično da se u pravilu analiziraju nedostaci aktualnog sustava, bez da se istodobno istaknu (i zadrže) i njegove pozitivne karakteristike (Mijatović, 1996). Iskustva u provođenju reformi pokazuju sljedeće:

- mali broj reformi ima precizno utvrđene i unaprijed određene ciljeve
- mali broj reformi ostvaruje zadane ciljeve
- što je kraće vrijeme za određene promjene, ostvarivanje ciljeva je slabije
- neuspješne su reforme u kojima se mijenja samo jedan dio školskog sustava, bez osmišljenih izmjena svih logičkih poveznica tog segmenta s ostalima
- neuspješne su promjene koje postojećem školskom sustavu dodaju nove elemente na staru strukturu
- uspjeh reformi je veći što je preciznije unaprijed određen cilj i način njihovog provođenja
- veća uključenost nastavnika povećava uspjeh reforme

(Mijatović, 1996, str. 10-11).

Iskustvo proteklih, ne naročito uspješnih reformi obrazovanja, te sadašnja loša gospodarska situacija i pesimističke prognoze, nameću oprez u planiranju obuhvatne reforme zbog upitne mogućnosti njezine uspješne provedbe u ovom trenutku. Potrebno je razumjeti da uspješnost provedbe reformi ne ovisi isključivo o kvaliteti njihove pripreme, već i o brojnim okolinskim čimbenicima (Pastuović, 2006), onima koje je ponekad teško predvidjeti i takvima na koje je najčešće teško utjecati.

Ako je isključivi cilj reforme formalno izjednačavanje obrazovne prakse sa zemljama Europske Unije, tada ona nije neophodna, jer će se spomenuto izjednačavanje vremenom postepeno i prirodno ostvarivati prihvaćanjem i uvođenjem dobrih rješenja iz drugih zemalja (Pastuović,

2008). Međutim, ako je cilj reforme nova kvaliteta, koja isto tako može poslužiti kao uzor drugima, tada to zahtijeva mnogo stvarnih, dobro promišljenih promjena, a o jednoj od njih – drugačijem pristupu glazbi u obrazovanju – raspravlja se u ovom članku.

Nastava glazbe u osnovnoj školi

Razvoj humanog i socijalno pravednog obrazovanja koje je u funkciji pripreme učenika za život, obrazovanja temeljenog na pretpostavci uspjeha za sve putem stjecanja za život potrebnih kompetencija, obrazovanja koje razvija sposobnost prihvaćanja i prilagođavanja, obrazovanja koje omogućava društvenu uključenost - trebao bi biti glavni cilj svake obrazovne reforme. Nastava umjetnosti primjerena uzrastu, usmjerena na projekte, te na unutar i međukulturalnu komunikaciju u takvom modelu ima veliku mogućnost primjene. U tom kontekstu „umjetnost se može poučavati kao zaseban nastavni predmet kroz razne vrste umjetnosti, čime se razvijaju umjetničke sposobnosti, senzibilitet i umjetnički ukus učenika, a može se promatrati i kao metoda učenja i poučavanja u kojoj su umjetničke i kulturne dimenzije uključene u sve školske predmete“ (UNESCO, 2006, str. 8).

Važno je razumjeti – i to je potrebno stalno i uporno naglašavati kako bi bilo prepoznato i shvaćeno – na koji način takva nastava, kao i izvannastavno bavljenje nekim vidom umjetnosti, pomaže kvalitetnoj pripremi za budućni život, a time i ostvarivanju suvremenih obrazovnih ciljeva. Govoreći sažeto o pozitivnim učincima bavljenja umjetnošću može se reći kako ona vježba prosuđivanje, razvija različite poglede i interpretacije putem traženja različitih rješenja problema, razvija fleksibilnost, uči da male razlike mogu imati velike učinke, traži razvoj i korištenje različitih sposobnosti, te omogućava doživljaj opsežnih i raznolikih iskustava na način koji ne može pružiti ni jedan drugi izvor (Eisner, 2002). Zato bi umjetnosti i samostalno i u složenoj interdisciplinarnoj isprepletenosti s drugim sadržajima, trebale imati više prostora u obrazovanju, naročito u osnovnoj školi.

Glazbena umjetnost dijeli sudbinu ostalih umjetnosti i njezine mnogobrojne mogućnosti premalo se koriste, što dobro oslikava i sama satnica nastave glazbe u obaveznom obrazovanju u različitim europskim zemljama – takve nastave uglavnom nema dovoljno, pogotovo u nižim razredima (Tablica 1).

U mnogim školama postoji naravno i mogućnost dodatne nastave glazbe, no kako je ona izborna, ne pohađa ju veliki broj učenika.

Tablica 1.

Broj sati nastave glazbe po godinama obaveznog obrazovanja u nekim zemljama Europe

Obavezno obrazovanje	Austrija									Hrvatska							
	traje 9 godina (9. godina dio je slijedećeg ciklusa ili je završna – za one koji se dalje ne školuju)									traje 8 godina							
Godina obrazovanja	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
Broj sati nastave	1	1	1	1	1	1	1	1	-	1	1	1	1	1	1	1	1
ukupno najmanje 280 ¹																	

¹ U Austriji se broj sati nastave glazbe u prva 4 razreda može prema samostalnoj odluci škole povećati do 5 sati tjedno (zbor 2, sviranje 1 i glazbeno oblikovanje 2 sata), tj. za ukupno 700 sati nastave u ciklusu. U slijedeća 4 razreda (što je u Austriji niža srednja škola) škola također može povećati satnicu do 3 sata tjedno (ukupno za 420 sati tijekom ciklusa od četiri razreda), a postoje i škole (Musikhauptschulen) koje imaju i veći broj sati tjedne nastave glazbe - ukupno 665 sati više u četverogodišnjem ciklusu.

	Irska									Slovenija									
Obavezno obrazovanje	traje 10 godina (10. godina je „prijelazna“ i pripada slijedećem obrazovnom ciklusu)									traje 9 godina									
Godina obrazovanja	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	
Broj sati nastave	1	1	1	1	1	1	*	*	*	2	2	2	1 ½	1 ½	1	*	*	*	
	opcija * ²									ukupno najmanje 452 ³									
	Finska									Slovačka									
Obavezno obrazovanje	traje 9 godina									traje 10 godina (10. godina pripada slijedećem obrazovnom ciklusu)									
Godina obrazovanja	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	
Broj sati nastave	1	1	1	1	1	1	1	-	-	1	1	1	1	1	1	1	½	½	
	* ⁴																		
	Češka									Norveška									
Obavezno obrazovanje	traje 9 godina									traje 10 godina									
Godina obrazovanja	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
Broj sati nastave	1	1	1	1	1	1	1	1	1	škole mogu satove nastave glazbe slobodno raspodijeliti po razredima									
										ukupno najmanje 285				uk. najm. 85					
	Estonija									Švedska									
Obavezno obrazovanje	traje 9 godina									traje 9 godina									
Godina obrazovanja	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	
Broj sati nastave	2	2	2	2	1	1	1	1	1	škole mogu satove nastave glazbe slobodno raspodijeliti po razredima									
										ukupno najmanje 230									
	Grčka									Engleska									
Obavezno obrazovanje	traje 10 godina (obavezna je jedna godina vrtića + 9 godina škole)									traje 11 godina									
Godina obrazovanja	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	nastava glazbe održava se od 1.- 9. godine; u 10. i 11. godini nastava glazbe je izborna; škole same određuju satnicu i način provedbe općeg i školskog kurikulumu									
Broj sati nastave	2	2	2	2	2	2	1	1	1										

(Rojko, 2006a, 2006b; EAS, 2014; Government of Ireland, NCCA, 2014; MIZŠ, 2012; The Finnish National Board of Education, 2013; Eurydice, 2013, 2014a, 2014b)

² U Irskoj, osim propisanih obaveznih predmeta, u 7., 8. i 9. razredu učenici moraju izabrati i najmanje dva dodatna predmeta s popisa „obaveznog fleksibilnog kurikulumu“. Ako odaberu predmet „glazba“, tada imaju 3 sata nastave glazbe tjedno, a od njih se očekuje i da dodatno pohađaju nastavu skupnog muziciranja - zbora ili orkestra.

³ U Sloveniji se u 7., 8. i 9. razredu nastava glazbe može pohađati dodatno, jedanput tjedno, kao izborni predmet.

⁴ U Finskoj broj sati tjedne nastave glazbe ovisi od škola jer su one, unutar određenih okvira, samostalne u odlučivanju o tjednoj satnici iz pojedinih predmeta. I dok niži razredi (1.- 6.) imaju nastavu glazbe najmanje 1 sat tjedno u svakom razredu, od 7.- 9. razreda nastava glazbe obavezna je samo jednu godinu i to najčešće u 7. razredu, dok je u ostala dva razreda izborni predmet.

Razlike u zastupljenosti nastavnih sadržaja, pa tako i onih glazbenih, često proizlaze i iz obrazovne tradicije i specifičnosti razvoja različitih obrazovnih sustava. Zemlje s tradicijom predmetnog kurikuluma i s centraliziranom obrazovnom politikom najčešće imaju manje fleksibilne kurikulume (Hrvatska, Slovenija), dok u zemljama s tradicijom decentralizirane obrazovne politike (Velika Britanija, skandinavske zemlje) prevladavaju otvoreniji nacionalni kurikulumi s visokim stupnjem samostalnosti škola koje, ovisno o njihovoj tradiciji i sredini u kojoj djeluju, same odlučuju o načinu realizacije kurikulumskih sadržaja i o raspodjeli sati (Baranović, 2006).

Najbolju zastupljenost nastave glazbe među promatranim zemljama imaju Austrija i Irska. U Austriji škole mogu samostalno znatno povećati broj sati nastave glazbe, a austrijske niže srednje škole – „Musikhauptschulen“, satnicom i kurikulumom omogućavaju vrlo ozbiljno bavljenje glazbom (Rojko, 2006a). Irski model, prvenstveno interesantan u svom drugom, Junior ciklu-su, bit će detaljnije predstavljen malo kasnije.

Glazbeno opismenjavanje, slušanje, te izvođenje jednostavne glazbe – pjevanjem (češće) i sviranjem (rjeđe), uobičajeni su sadržaji glazbene nastave u hrvatskim osnovnim školama (Rojko, 2009). Kako zbog nedovoljnog broja nastavnih sati glazbe značajnija glazbena postignuća u najvećem broju osnovnih škola nisu moguća, učenicima koji se njome žele ozbiljno baviti preostaje pohađanje glazbenih škola. No, te su škole ograničene brojem mjesta i zahtijevaju dodatne, često značajne troškove.

S druge strane, dva modela glazbenog obrazovanja koji će ovdje biti predstavljeni, jedan obavezni (u okviru „obaveznog fleksibilnog kurikuluma“) – u Irskoj i jedan izborni – u Venezueli, pokazuju neke od mogućnosti organiziranja kvalitetnog i dostupnog glazbenog obrazovanja. Ukaživanjem na uspješna rješenja drugih zemalja namjera je članka potaknuti raspravu i promišljanje potrebe povećanja broja sati nastave glazbe u hrvatskim obavezanim školama, kao prvog koraka u podizanju njezine kvalitete.

Irski „music“ – kvalitetna nastava glazbe

Pristup nastavi glazbe u irskom je obaveznom obrazovanju prilično ozbiljan, pogotovo u drugom ciklusu. Ipak, za postizanje razine kompetencije koja je nužna za studij glazbe potrebno je dodatno pohađati i privatnu poduku.

Irski školski sustav predviđa dva obavezna ciklusa usporediva s hrvatskim osnovnoškolskim ciklusima:

1. rana školska faza (Primary) – 4,5 do 12 godina
2. niži srednji stupanj (Junior Cycle) – 12 do 15 godina

U oba ciklusa glazba je dio područja pod nazivom umjetničko obrazovanje, koje je podijeljeno na vizualnu umjetnost, dramu i glazbu (Music).

Za nastavu glazbe, obaveznu u prvoj školskoj fazi, predviđen je prosječno jedan sat tjedno. Glazbeni kurikulum (Primary School Curriculum) obuhvaća tri sastavnice – slušanje i doživljaj, izvođenje, te komponiranje, pa one predstavljaju okvir za sadržaje koji se razrađuju na četiri nivoa: dječji razredi (dob 4,5 do 6 god. – nisu dio obaveznog obrazovanja), 1. i 2. razred (6 do 8 god.), 3. i 4. razred (8 do 10 god.), te 5. i 6. razred (10 do 12 god.).

Područje slušanja ovdje uključuje slušanje, prepoznavanje i razlikovanje glazbe i drugih zvukova iz okoline. Izvođenje uključuje pjevanje, sviranje i glazbenu pismenost, dok je komponiranje zamišljeno kao improviziranje – stvaranje glazbenim izražavanjem, pri čemu se savladava i tehnika snimanja (vlastitih kompozicija), te se kroz razgovor vrednuje ostvareno (Government of Ireland, NCCA, 1999).

Ciljevi tako zamišljenog glazbenog kurikuluma su:

- omogućiti djeci uživanje u glazbi, te razumijevanje i kritičku procjenu glazbe
- razvijati otvorenost, svijest i pozitivne reakcije na širok raspon glazbenih žanrova, uključujući i irsku nacionalnu glazbu
- razvijati mogućnosti izražavanja ideja, emocija i iskustava glazbom, samostalno i u grupi

- omogućiti razvoj dječjih glazbenih potencijala, te iskustvo uzbuđenja i zadovoljstva aktivnog sudjelovanja u glazbenoj kreativnosti
- razvijati samopoštovanje i samopouzdanje sudjelovanjem u glazbenoj izvedbi
- poticati „viši nivo“ razmišljanja, te cjeloživotno učenje putem stjecanja glazbenih znanja, vještina, koncepcija i vrijednosti
- iskustvom glazbene ljepote povećati kvalitetu dječjeg života

Koncepti bazirani na elementima glazbe polazište su za očekivana glazbena postignuća učenika na kraju prve školske faze. To su osjećaj za puls, trajanje, tempo, visinu tona, dinamiku, strukturu, boju (zvuka), teksturu i stil.

Tako bi krajem prve školske faze učenici po navedenim elementima trebali moći:

- ravnomjerno taktirati (kucati ili pljeskati), razumjeti i razlikovati glazbu koja ima/nema ravnomjeran i postojan puls, razlikovati naglašenu i nenaglašenu dobu, razlikovati dvodobnu, trodobnu i šest osminsku mjeru
- čuti, imitirati i izvoditi kratke i duge tonove i pauze
- razumjeti i razlikovati brze/spore ritmičke i melodijske obrasce, te razumjeti značenje ubrzavanja i usporavanja u glazbi
- razumjeti i razlikovati visoke/niske tonove, imitirati melodije, raspoznavati melodijske oblike
- razumjeti i razlikovati glasno/tiho, poglasniti/stišati, te znati izabrati odgovarajuću glasnouću za izvođenje
- identificirati suprotstavljene dijelove u skladbi, odnosno dijelove koji se ponavljaju, te prepoznavati glazbene fraze i jednostavne glazbene forme
- istražiti i razlikovati različite zvukove, instrumente i porodice instrumenata
- prepoznati i izdvojiti pojedinačni zvuk iz kombinacije zvukova i to vizualno (iz grafičke ili standardne notacije) i slušno
- čuti i razlikovati (kad su razlike jasne) razne glazbene stilove

(Government of Ireland, NCCA, 1999, str. 66-79). Zahvaljujući ranom uključivanju djece u obrazovanje (već u dobi od 4,5 godine) i uz pretpostavku njihovog redovitog angažmana tijekom svih godina rane školske faze, očekivani su obrazovni ishodi vrlo vjerojatno ostvarivi.

U drugoj školskoj fazi, nižem srednjem stupnju (Junior Cycle), za nastavu glazbe predviđena su najmanje tri sata tjedno u razredu, u što nije uključeno još i skupno muziciranje - zbor ili orkestar. Glazbeni program (Syllabus) i u ovoj fazi obuhvaća tri sastavnice - slušanje, izvođenje i komponiranje. Razlika od prijašnje faze jest u temeljitijem i stručnijem pristupu. Program omo-gučava učenicima usavršavanje izvoditeljskih umijeća, nije ograničen na jednu glazbenu kulturu, ali je ipak naglasak na irskoj tradicionalnoj glazbi. Sva nastava je grupna, a vode ju kvalificirani nastavnici glazbe. Od učenika se, osim na nastavi, očekuje aktivnost i u različitim glazbenim sa-stavima u školi i izvan nje.

Ciljevi su definirani na slijedeći način:

- razvoj osobnosti putem glazbene kreativnosti i težnje kvaliteti
- razvoj glazbenog senzibiliteta, kritičnosti i mašte
- razvoj svijesti i razumijevanja za drugačije umjetničke pristupe kroz glazbene aktivnosti
- razvoj glazbenih vještina i koncepata naučenih u prijašnjim razredima, tako da se svi učenici i nadareni i oni s posebnim potrebama, osjećaju korisno, uključeno i zadovoljno
- omogućavanje razvoja izvedbenih vještina na odgovarajućoj razini, pružanjem mogućno-sti redovitog prakticanja vokalne i/ili instrumentalne glazbe
- razvoj slušne percepcije u najširem smislu, poticanje razumijevanja i poštovanja - kako za glazbu prošlih vremena, tako i za današnju glazbu, te za njezinu ulogu u društvu
- osiguravanje neophodnog glazbenog iskustva i znanja za razvoj i usavršavanje slušne percepcije, razvoj interesa za razumijevanje vještine komponiranja, te, kao podršku izvo-đačkom umijeću – više svijesti o potrebnom znanju vezanom za izvođenje glazbe

(Government of Ireland, NCCA, 1989).

Završetkom ovog trogodišnjeg ciklusa od učenika se očekuje razvijena izvođačka vještina pjevanja ili sviranja, jednostavna kompozitorska vještina, sposobnost prepoznavanja zvuka različitih instrumenata, poznavanje određenog broja glazbenih skladbi, poznavanje glazbenih vrsta i razdoblja, poznavanje irske tradicionalne glazbe i glazbena pismenost.

Evaluacija i ocjenjivanje prepušteni su samostalnosti učitelja, a na kraju ciklusa učenička se postignuća provjeravaju na završnom ispitu. Ispitni zahtjevi detaljno su navedeni u silabusu, a učenik sam bira želi li polagati opću (nižu) ili višu razinu (Government of Ireland, NCCA, 1989, str. 6-84). Tu treba pojasniti kako predmet „glazba“ u drugoj školskoj fazi nije obavezan nego je izbor-na mogućnost svakog učenika. Naime, osim propisanih obaveznih predmeta u ovoj fazi, irski učenici moraju izabrati i najmanje dva dodatna predmeta s popisa „obaveznog fleksibilnog kuri-kuluma“, a na tom se popisu nalazi i glazba – pa ona tek izborom postaje obavezni predmet.

El sistema – društvena akcija glazbom

Model glazbenog obrazovanja koji je u Venezueli 1975. godine osmislio i pokrenuo José Antonio Abreu, vremenom je postao poznat kao „El Sistema“. Projekt je započeo u Caracasu, glavnom gradu Venezuele. Nakon početne faze pripreme i obuke učitelja za provođenje zacrtanog programa, krenulo se u osnivanje mreže centara za glazbenu poduku djece, a kao krajnji cilj postavljen je razvoj nacionalnog sustava dječjih i omladinskih orkestara. Stvaranje sustava otežavali su financijski problemi i potreba stalnog balansiranja između politike i glazbe, no danas se može reći da je projekt uspio, te je Venezuela postala prepoznatljiva kao snažno svjetsko glazbeno središte. Projekt, koji je zbog svojih karakteristika vođen kao projekt Ministarstva socijalnog razvoja, osim humanog ima i naglašen socijalni karakter, jer se u sustav glazbenih centara uključuju većinom (80%) djeca iz siromašnih predgrađa i naselja (Smaczny i Stodtmeier, 2009).

U siromašnim četvrtima Caracasa i drugih gradova Venezuele život je težak, a stalna prisutnost kriminala čini ga i nesigurnim, pogotovo noću. Zato bavljenje glazbom u djeci budi nadu i potiče njihove snove o boljoj budućnosti i o onome što žele postati. Od djece se ne očekuje da postanu profesionalni glazbenici, već se na glazbu gleda kao na sredstvo koje će im pomoći u donošenju i provedbi dobrih životnih odluka. U centrima djeca starosti od dvije do šesnaest godina dobivaju glazbenu poduku, koja je, kao i korištenje instrumenta – besplatna, a jedina je obaveza sviranje i nastupi s orkestrom. Nastava se odvija pretežno poslijepodne, pa učenici na-kon jutarnjih obaveza u svojim školama dolaze u centar gdje na sigurnom mjestu, daleko od ne-gativnih utjecaja okoline, mogu bezbrižno svirati i družiti se pod budnom pažnjom svojih učitelja. U centrima se razvija duh zajedništva, a ne konkurencije. Ako svirač nije ugođen ili ne svira sasvim točno, nije važno, naučit će. Važno je kod djece razviti osjećaj za glazbu, svijest o tome što rade, te im omogućiti da doživljaj glazbe podijele s drugima (Smaczny i Stodtmeier, 2009).

Težište je dakle usmjereno na emocije, pa tek onda na tehniku, što zatim vodi do boljeg učenja. Poduka se odvija prema izrađenom nacionalnom kurikulumu, a uključuje izvođenje glazbe poznatih svjetskih i latinsko američkih klasičnih kompozitora, te narodne glazbe Venezuele (Simón Bolívar Music Foundation, 2013).

S djecom predškolskog uzrasta u početku se najviše radi na pokretu i ritmu tijela, a pokret tijekom sviranja ima važno mjesto i u kasnijim godinama. Prvi instrumenti (blok flaute i udaraljke) dobivaju se u dobi od 5 godina, kad se mali đaci priključuju i zboru radi navikavanja na zajednički rad u ansamblu. Sa 7 godina svi učenici dobivaju prvi žičani ili puhački instrument. Rana poduka uključuje pjevanje i sviranje instrumenta, te razvoj osjećaja za kvalitetu zvuka. Rad u ansamblu, rad po dionicama i svakodnevna individualna nastava, omogućavaju brz svirački napredak, a nije zanemareno ni glazbeno opismenjavanje. Česti nastupi smanjuju tremu učeni-ka, motiviraju ih i omogućavaju da izvođačka praksa postane prirodan dio njihovog glazbenog života (Simón Bolívar Music Foundation, 2013).

Sustav El Systeme razvija se i prilagođava uvjetima u praksi. Učitelji, koji i sami potječu iz istih ili sličnih sredina kao i njihovi učenici, vrlo dobro razumiju različite moguće probleme, te ih u neposrednom kontaktu s djecom i roditeljima nastoje uspješno riješiti. Novi centri i orkestri

nastaju svakodnevno direktno na terenu, gdje se odlazi i na licu mjesta u predgrađima traži adekvatan prostor. Pri uspostavljanju centra potrebna je prilagodba socijalnoj razini svakog djeteta, te se svakom potencijalnom učeniku pristupa individualno. Djeca koja se uključuju u nastavu glazbe često imaju emocionalne i druge probleme, pa osnivanje svakog novog centra traži strpljenje i upornost. No kad se prvi kontakti uspostave, daljnji proces socijalizacije je relativno brz, jer djeca sa sobom povlače obitelji, prijatelje, susjede, dakle vrlo učinkovito uključuju svoju okolinu u zajednicu oko centra (Smaczny i Stodtmeier, 2009).

U svim savezним državama Venezuele u 2012. godini u projekt je bilo uključeno više od 380 000 djece, a cilj je do 2015. godine broj uključenih povećati na 500 000 (Burton-Hill, 2012). Financiranje projekta u 90% iznosu osigurava država, a ostatak pokrivaju privatne tvrtke i među-narodne organizacije (Smaczny i Stodtmeier, 2009).

Zahvaljujući mnogobrojnim turnejama i visokoj kvaliteti sviranja orkestara proizašlih iz ovog sustava, njihova popularnost u svijetu je sve veća, pa su se za El Sistema zainteresirale i druge zemlje (SAD, Južna Afrika), koje su model počele primjenjivati u svojoj praksi (El sistema USA, 2014).

Zaključak

Govoreći o nastavi glazbe u hrvatskom obaveznom obrazovanju na temelju njezine zastupljenosti (1 sat tjedno) i na temelju iskustava iz prakse, može se reći kako je ta nastava marginalizirana, te je ostvarivanje ionako skromnih kurikulumskih ciljeva vrlo upitno. Prema podacima Državnog zavoda za statistiku (DZS, 2014), ozbiljnu nastavu glazbe pohađa oko 5% hrvatskih osnovnoškolaca upisanih u osnovne glazbene škole, a tu je još i neznatan broj onih, koji pohađaju privatnu poduku ili uče glazbu u kulturnim društvima. Istovremeno gotovo 95% osnovnoškolske populacije nema takvu priliku – u glazbenim školama nema dovoljno mjesta, privatni satovi su skupi, a kulturnih društava ima malo.

Modeli glazbenog obrazovanja iz navedenih primjera Irske i Venezuele pokazuju kako je moguće kvalitetno glazbeno obrazovanje učiniti dostupnim i sustavno ga organizirati za sve (Irska), odnosno za one najsiromašnije (Venezuela). Zato poznavanje tih, kao i raznih drugih modela, može dati pozitivan poticaj organiziranju kvalitetne nastave glazbe u hrvatskim obaveznim školama.

Korist koju učenici imaju od kvalitetne glazbene nastave nije upitna, pa je pred nositeljima obrazovne politike prilika da se u budućoj reformi obaveznog obrazovanja više rukovode tom spoznajom. Utjecaj različitih čimbenika koji štiteći svoje interese forsiraju neke druge „važnije“ predmete (Brđanović, 2013) valjalo bi tu potisnuti u drugi plan. Dobrobit djece, kojom se u kreiranju nastavnog sadržaja i satnice treba prvenstveno rukovoditi i to na stvarnoj, a ne deklarativnoj razini, u konačnici je najveći interes društva, njegovog razvoja i napretka. Osim toga, nastavni sadržaji moraju temeljiti na spoznajama o dječjim razvojnim mogućnostima, potrebama i željama. Zato je povećanje tjednog broja sati nastave glazbe u hrvatskim osnovnim školama sigurno jedan od potrebnih reformskih koraka.

O 20. stoljeću kao stoljeću djeteta pisala je Ellen Key (2000) još davne 1900. godine. Od njenog vremena pa do danas, u školskom sustavu nisu se dogodile bitne promjene u pristupu, premda opsežna literatura, znanstveni pokazatelji i iskustvo rijetkih zemalja koje su školu testirale i ocjenjivale uspjele zamijeniti školom igre i učenja, govore o pozitivnim učincima promijenjene obrazovne paradigme. U takvoj, kreativnoj školi glazba po samoj prirodi stvari zauzima odgovarajuće mjesto, te je dostupna svima. Put do potrebnih promjena očigledno je dug i nije lagan, no svaki put započinje prvim korakom, a ako društvo (ne)zna kuda želi, vjerojatno je da će vremenom tamo i stići.

Literatura

- Baranović, B. (2006). Nacionalni kurikulum u europskim zemljama i Hrvatskoj: komparativan pri-kaz. *Sociologija sela*, 44 (2-3), 181-200.
- Brđanović, D. (2013). Glazba u 21. stoljeću – između dokolice i kiča. *Nova prisutnost*, 11 (1), 89-100.
- Burton-Hill, C. (2012). José Antonio Abreu on Venezuela's El Sistema miracle. *The Guardian* /on-line/. Preuzeto 09. rujna 2014. s <http://www.theguardian.com/music/2012/jun/14/abreu-el-sistema-venezuela-interview-clemency-burton-hill>.
- DZS (2014). *Priopćenje br. 8.1.2.: Osnovne škole, kraj šk. g. 2012./2013. i početak šk. g. 2013./2014.* Zagreb: Državni zavod za statistiku.
- EAS (2014). *European Association for Music in Schools* /online/. Preuzeto 19. rujna 2014. s <http://www.eas-music.org/en/countries/>.
- Eisner, E. W. (2002). *The Arts and the Creation of Mind*. New Haven & London: Yale University Press.
- El sistema USA (2014). *National Alliance of El Sistema Inspired Programs* /online/. Preuzeto 29. rujna 2014. s <http://elsistemausa.org>.
- European Commission (2004). *Implementation of "Education and training 2010", work programme*. Preuzeto 23. veljače 2013. s <http://ec.europa.eu/education/policies/2010/doc/basicframe.pdf>.
- European Council (2000). *Presidency conclusions* /online/. Preuzeto 23. studenog 2014. s http://www.europarl.europa.eu/summits/lis1_en.htm.
- Eurydice (2013). *Recommended Annual Instruction Time in Full-time Compulsory Education in Europe 2013/14* /online/. Preuzeto 09. lipnja 2014. s http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/facts_and_figures/Instruction_Time_EN.pdf.
- Eurydice (2014a). *Compulsory Education in Europe 2014/15* /online/. Preuzeto 15. prosinca 2014. s http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/facts_and_figures/compulsory_education_EN.pdf.
- Eurydice (2014b). *The structure of European education systems 2014/15: schematic diagrams* /online/. Preuzeto 15. prosinca 2014. s http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/facts_and_figures/education_structures_EN.pdf.
- Government of Ireland, NCCA (1989). *Junior Certificate Music Syllabus* /online/. Preuzeto 02. rujna 2014. s http://www.curriculumonline.ie/getmedia/6fe28938-8bb3-403d-bb50-09f-c3a99746a/JCSEC20_music_syllabus.pdf.
- Government of Ireland, NCCA (1999). *Primary School Curriculum: Music* /online/. Preuzeto 1. rujna 2014. s http://www.ncca.ie/uploadedfiles/Curriculum/Music_Curr.pdf.
- Government of Ireland, NCCA (2014). *Curriculum online* /online/. Preuzeto 01. rujna 2014. s <http://www.curriculumonline.ie/en/>.
- HDR (2014). *Human Development Reports* /online/. Preuzeto 02. studenog 2014. s <http://hdr.undp.org/en/statistics/>.
- Key, E. (2000). *Stoljeće djeteta*. Zagreb: Educa.
- Mijatović, A. (1996). Usustavljanje razvoja obrazovanja. *Društvena istraživanja*, 5 (1) 21, 3-22.
- MIZŠ (2012). *Predmetnik osnovne škole* /online/. Preuzeto 06. listopada 2013. s http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/devetletka/predmetniki/Predmetnik_OS.pdf.
- MZOS (2010). *Obrazovanje, srednje obrazovanje, državna matura, provedba državne mature* /online/. Preuzeto 26. rujna 2014. s <http://public.mzos.hr/Default.aspx?art=9833&sec=3108>.
- MZOŠ (2011). *Nacionalni okvirni kurikulum*. Zagreb: MZOŠ.
- Nacionalno koordinacijsko tijelo (2014). *Strategija obrazovanja znanosti i tehnologije*. Zagreb: Narodne novine, br. 124/2014.
- OECD (2014). *Income Distribution Database: Data, Figures, Methods and Concepts* /online/. Preuzeto 03. rujna 2014. s <http://www.oecd.org/els/soc/income-distribution-database.htm>.

- Official Journal of the European Union (2006). *Recommendation of the European Parliament and of the Council of 18 december 2006 on key competences for lifelong learning* /online/. Preuzeto 23. lipnja 2014. s <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2006:394:0010:0018:en:PDF>.
- Pastuović, N. (2006). Usporedba strukture i uspješnosti srednjoeuropskoga i skandinavskog obrazovanja. *Sociologija sela*, 44 (2-3), 155-179.
- Pastuović, N. (2008). Cjeloživotno učenje i promjene u školovanju. *Odgovorne znanosti*, 10 (2), 253-267.
- Pastuović, N. (2009). Kvaliteta hrvatskog obrazovanja. *Napredak*, 150 (3-4), 320-340.
- Previšić, V. (2007). Pedagogija i metodologija kurikuluma. U: V. Previšić (ur.), *Kurikulum: teorije-metodologija-sadržaji-struktura* (str. 15-38). Zagreb: Školska knjiga.
- Rojko, P. (2006a). Glazbena nastava u općeobrazovnim školama u Europi. *Tonovi*, 47, 3-35.
- Rojko, P. (2006b). Glazbena nastava u općeobrazovnim školama u Europi. *Tonovi*, 48, 5-22.
- Rojko, P. (2009). Značenje glazbenoga obrazovanja na pozadini različitih nacionalnih povijesti – Hrvatska. *Tonovi*, 53, 57-64.
- Simić, T. (2012). Epidemija instrukcija: Državna matura stvorila generaciju loših studenata. *Nacional*, 857 /online/. Preuzeto 01. listopada 2013. s <http://www.nacional.hr/clanak/128406/drzavna-matura-stvorila-generaciju-losih-studenata>.
- Simón Bolívar Music Foundation (2013). *El Sistema* /online/. Preuzeto 09. listopada 2013. s <http://www.fesnojiv.gob.ve/en/el-sistema.html>.
- Smaczny, P., i Stodtmeier, M. (2009). *Glazba-budućnost Venezuele: El Sistema*. EuroArts Music Production: dokumentarni film.
- The Finnish National Board of Education (2013). *Distribution of lesson hours in basic education* /online/. Preuzeto 08. listopada 2013. s http://www.oph.fi/english/education/basic_education/school.
- The World Bank (2014). *GDP growth (annual %)* /online/. Preuzeto 30. rujna 2014. s <http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD.ZG>.
- UNESCO (2006). *Road Map for Arts Education* /online/. Preuzeto 12. lipnja 2013. s http://www.unesco.org/new/fileadmin/MULTIMEDIA/HQ/CLT/CLT/pdf/Arts_Edu_RoadMap_en.pdf.

Davor Brđanović.

*Glazbena škola u Varaždinu
Kapucinski trg 8, 42000 Varaždin, Hrvatska
davor.brdanovic@skole.hr*

Nine-year primary school – a chance for new quality of compulsory music education

Davor Brđanović
Varaždin Music School, Croatia

Abstract

Today education and lifelong learning play a particularly important role in the development of competencies – knowledge, skills and abilities which are necessary for quick individual adaptation to dynamic economic changes and for an active and successful integration into modern society.

Arts, including music, should be given a greater importance in education, especially in primary school because they have a strong positive effect on children's development and acquiring of competencies.

The article presents two different possibilities for organising such education by illustrating two models of music education, one compulsory (as a part of "compulsory flexible curriculum") – in Ireland and one elective – in Venezuela. Social justice of these models is reflected in the quality and availability of music instruction offered.

Using the example of these models in the context of the announced forthcoming reform of the Croatian system of compulsory education, the article encourages discussion about the need to design quality and available-to-all music education in Croatian compulsory schools. The benefit that students have from quality music instruction is not questionable, so in the future reform of compulsory education, holders of educational policy should be more guided by this awareness.

Key words: *El Sistema; music; Irish "Music"; quality music instruction; education reform.*